

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 30.06.2025.
Nr. 20/6-3

Atzinums par Latvijas Televīzijas 2025. gada 31. marta raidījumu “Aizliegtais paņēmiens”

Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk tekstā arī – ombuds) 2025. gada 10. jūnijā saņēma no Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes pārsūtītu [...] (turpmāk – Iesniedzējs) sūdzību *par Latvijas Televīzijas raidījuma “Aizliegtais paņēmiens” iespējamiem pārkāpumiem* (turpmāk – Iesniegums), kurā Iesniedzējs lūdz izvērtēt VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” (turpmāk – LSM) programmā “LTV1” 2025. gada 31. martā pārraidītā raidījuma “Aizliegtais paņēmiens. Drošībā zem zemes” (turpmāk – Raidījums) veidotāju iespējamās ētikas normu un elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbību regulējošo tiesību aktu pārkāpumus.

Iesniegumā Iesniedzējs norāda, ka Raidījuma *sagatavošanas laikā, [...], tika pārkāptas žurnālistikas ētikas normas un elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbību regulējošie tiesību akti un lūdz izvērtēt Latvijas Televīzijas un raidījuma "Aizliegtais paņēmiens" žurnālistu rīcību; konstatēt pārkāpuma esamību; uzlikt atbilstošus tiesiskus pasākumus (brīdinājumu, pieprasīt atvainošanos, citus līdzekļus, ja nepieciešams).*

Lai izveidotu atzinumu, ombuds no 2025. gada 11. jūnija līdz 2025. gada 1. jūlijam:

- 1) iepazīnās ar Iesnieguma saturu;
- 2) iepazīnās ar Raidījumu;
Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:
<https://replay.lsm.lv/lv/skaties/ieraksts/ltv/352724/aizliegtais-panemiens-drosiba-zem-zemes>.
- 3) 2025. gada 11. jūnijā nosūtīja jautājumus LSM galvenajai redaktorei Anitai Braunai un 2025. gada 20. jūnijā saņēma atbildes uz tiem.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

konstatē:

[1] Iesniedzējs vērš uzmanību uz šādiem Raidījuma epizodes, kas vēsta par patvertnes ierīkošanas iespējamību daudzdzīvokļu nama pagrabā (turpmāk – Epizode), sagatavošanas apstākļiem:

- *raidījuma veidotāji [Epizodē intervēto personu] maldināja, uzdodoties par Centrālās statistikas pārvaldes darbiniekiem;*
- *[Epizodē intervēto personu] maldinot, ar slēpto kameru tika filmētas privātas, publiski nepieejamas telpas;*
- *bez [Epizodē intervētās personas] piekrišanas tika iegūta informācija par [Epizodē intervētās personas] pārvaldīto īpašumu un radīts apdraudējums materiālām vērtībām;*
- *sižetā publiskoti dati (mājas kopskats, adresi identificējoši elementi, [Epizodē intervētās personas] balss, amats), kas ļāva [Epizodē intervēto personu] identificēt plašā sabiedrībā (darbā, ģimenē, u.c. vidē);*
- *tika radīts risks īpašuma drošībai, tādējādi aizskarot visas mājas iedzīvotāju intereses.*

Iesniedzējs uzskata, ka iepriekš aprakstītā Raidījuma veidotāju rīcība pārkāpj:

1. *Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta pirmo daļu (prasība ievērot civiltiesības, tostarp privātās dzīves neaizskaramību);*
2. *Žurnālistikas ētikas pamatprincipus (nepatiesas identitātes izmantošana, maldināšana intervējamā iegūšanai);*
3. *Eiropas Civiltiesību konvencijas 8. pantu (tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību).*

[2] LSM televīzijas programmas “LTV1” regulārā raidījumu cikla “Aizliegtais paņēmiens” aprakstā ir sniegta šāda informācija¹:

*Lai uzzinātu par kāda notikuma patiesajiem apstākļiem vai iesaistīto personu nodomiem, raidījuma “Aizliegtais paņēmiens” komanda **informācijas iegūšanai izmanto visdažādākos izmeklējošās žurnālistikas paņēmienus un žanrus – eksperimentus, testus, provokācijas, padziļinātus pētījumus, arī anonīmas intervijas.** [šeit un turpmāk visi izcēlumi mani – E.A.] Žurnālisti padziļināti pēta un skatītājiem atklāj sociālpolitiskus tematus, kas ne vienmēr tiek izcelti citos medijos. Raidījums atklāj un atmasko, atsevišķos gadījumos sauc pie atbildības iesaistītās*

¹ Skatīts izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://ltv.lsm.lv/raidijumi/aizliegtais-panemiens>.

personas, norāda uz likumu nepilnībām, aicina mainīt pastāvošo kārtību, ja tā ir pretrunā sabiedrības interesēm.

2025. gada 31. marta Raidījums bija veltīts centieniem noskaidrot aktuālo situāciju saistībā ar Valsts civilās aizsardzības plānā² noteikto nepieciešamību apzināt vecās un veidot jaunas patvertnes. Raidījuma aprakstā LSM video arhīvā Replay.lsm.lv ir lasāma šāda informācija:

Cik tālu Latvija tikusi patvertņu izveidē? Raidījums "Aizliegtais paņēmiens" aplūko esošās patvertnes, to apstākļus un nākotnes plānus. Vai un kā tās varētu uzlabot? Raidījums skaidro, kādos gadījumos privātpašnieki būtu gatavi pielāgot pagrabu telpas patvertņu ierīkošanai.

No Raidījuma 24:04 līdz 35:05 minūtei tiek pārraidīta Epizode par patvertnes ierīkošanas iespējām daudzdzīvokļu namu pagrabos, norādot uz ieceri **sarīkot nelielu eksperimentu**, lai noskaidrotu, **vai cilvēki tādu gribētu**. Eksperimentam tiek izvēlēts kāds daudzdzīvokļu nams Purvciemā, Rīgā, un Raidījuma 25:15 minūtē skatītāji tiek informēti par raidījuma veidotāju nodomu aptaujāt šīs mājās iemītniekus, uzdodoties **par aģentūras pārstāvjiem, kas risina patvertņu jautājumu**. Pēc sarunas ar četriem mājas iedzīvotājiem Raidījuma 27:40 minūtē tiek pieteikta tikšanās ar **mājas vecāko**. Video materiālā šī persona tiek rādīta "aizmiglotā" veidā, slēpjot intervējamā seju. Turpinājumā **mājas vecākais** izrāda žurnālistei mājas pagrabu, stāstot par patvertnes ierīkošanas iespējām un ar to saistītajām problēmām. Epizodes laikā **mājas vecākais** tiek rādīts ar "aizmiglotu" seju.

[3] Uz ombuda 2025. gada 11. jūnijā rakstiski uzdotajiem jautājumiem, LSM galvenā redaktore Anita Brauna sniedza šādas atbildes:

1) par konkrētā daudzdzīvokļu nama izvēles apsvērumiem;

Purvciems ir Rīgas lielākā apkaime, kurā dzīvo aptuveni 54 tūkstoši cilvēku. Tā ir daudznacionāla, kā arī ar dažādiem māju tipiem. Šajā gadījumā izvēlējamies deviņstāvu daudzdzīvokļu namu, kurā dzīvo iespējami vairāk cilvēku, par kuru drošību un iespēju patverties briesmu gadījumā varētu rasties jautājumi. Pati māja bija izvēlēta pēc nejaušības principa, kas kā metode ir atzīta ar dažādos pētījumos.

2) par to, ka žurnāliste esot uzdevusies par Centrālās statistikas pārvaldes darbinieci;

Šis apgalvojums neatbilst patiesībai. Raidījuma "Aizliegtais paņēmiens", turpmāk tekstā – AP, žurnāliste uzdevās par aģentūras pārstāvi, kas atbild par patvertņu informācijas apkopošanu un

² Skatīts izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://likumi.lv/ta/id/349111-grozijums-ministru-kabineta-2020-gada-26-augusta-rikojuma-nr-476-par-valsts-civilas-aizsardzibas-planu>.

kas realitātē faktiski neeksistē. AP žurnāliste neuzrādīja nekādus dokumentus, kas ļautu domāt, ka viņa pārstāvētu Centrālo statistiskās pārvaldi.

3) par redakcionālajiem apsvērumiem veidot sižetu slēptā veidā;

Pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā gan sociologi, gan vairāki žurnālisti, tostarp krievu valodas mediju, ir apšaubījuši, ka socioloģija var labi nomērīt, ko par Krievijas sāktu karu patiesībā domā Latvijas mazākumtautību, jo īpaši krievu, auditorija. Daudzas atbildes ir izvairīgas, daudziem nav viedokļa. Piemēram, šādu aptauju ir komentējis Latvijas sabiedriskā medija žurnālists Aleksejs Dunda, sakot, ka krievvalodīgie negrib atklāt savas izvēles un domas.

(<https://www.lsm.lv/raksts/kas-notiek-latvija/raksti/kas-notiek-latvija-aptaujas-rezultati-latvijas-iedzivotaji-par-krievijas-iebrukumu-ukraina-un-putinu.a447274/>)

Šāda cilvēku uzvedība izriet no klusās spirāles komunikācijas teorijas (<https://www.britannica.com/topic/spiral-of-silence>), kas saka – ja cilvēkam, šķiet, ka viņš ar savu viedokli varētu būt mazākumā, viņš to var neatklāt vai pat mainīt par labu vairākuma viedoklim.

Ja AP žurnālisti atklāti veiktu izpēti, ir liela varbūtība, ka cilvēki, it sevišķi krievvalodīgie, patvertņu jautājumā, kas lielā mērā attiecas uz Krievijas agresiju, varētu savu viedokli pielāgot vajadzīgajam, jo daudzi Latvijas sabiedrisko mediju uztver kā “valsts televīziju”. Šāda pieeja varētu mainīt iegūtās informācijas uzticamību, tādēļ arī šoreiz tika pieņemts lēmums rīkoties citādā veidā.

Saskaņā ar Fizisko personu datu apstrādes likuma 32. panta pirmo un otro daļu LSM kā masu informācijas līdzeklim un LSM žurnālistiem ir tiesības apstrādāt personas datus žurnālistikas vajadzībām arī bez šo personu piekrišanas, ja tas tiek darīts ar mērķi publicēt informāciju, kas skar sabiedrības intereses.

4) par redakcionālo procedūru ievērošanu, pieņemot lēmumu izmantot slēptas informācijas iegūšanas metodes.

Latvijas Televīzijas Ziņu dienestā katrs raidījums pieņem savus lēmumus, kādas pētnieciskās žurnālistikas metodes pielietot vienā vai otrā gadījumā. AP gadījumā lēmumus pieņem un slēptās informācijas iegūšanas metodes saskaņo raidījuma vadītājs.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
secina:

[4] Ņemot vērā, ka saskaņā ar Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (turpmāk – SEPLPL) 18. panta pirmo daļu ombuds sniedz atzinumus par sabiedrisko

elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu atbilstību SEPLPL 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām, ombuds secina, ka tā kompetencē nav sniegt atzinumu par Iesniegumā minētajām šādām ētikas un tiesību normām:

- 1) vai Epizode un Raidījuma veidotāju rīcība ir pārkāpusi Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta pirmo daļu, kurā noteikts:

Elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ir brīvi un neatkarīgi programmu un raidījumu veidošanā un izplatīšanā, kā arī savā redakcionālajā darbībā, ciktāl tos neierobežo Latvijas Republikas Satversme, šis likums un citi likumi, valsts tehniskie standarti un Latvijai saistoši starptautiskie līgumi.

- 2) vai Raidījuma veidotāji ir pārkāpuši žurnālistikas ētikas pamatprincipus (nepatiesas identitātes izmantošana, maldināšana intervējamā iegūšanai);

- 3) vai Raidījuma veidotāji ir pārkāpuši Eiropas Cilvēktiesību konvencijas [Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija] 8. pantā noteikto:

1. Ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un korespondences neaizskaramību.

2. Sabiedriskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumos, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts drošības, sabiedriskās kārtības vai valsts labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai morāli, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.

Ombuda kompetencē, vērtējot Iesniegumā ietverto lūgumu, ir sniegt atzinumu par to, vai epizodē un Raidījuma veidotāju rīcībā tā sagatavošanas procesā ir ievēroti:

- 1) SEPLPL 3. pantā noteiktie sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipi, no kuriem šī Raidījuma kontekstā ir izceļams šis:

Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi savas programmas un pakalpojumus veido atbilstoši augstām ētikas un kvalitātes prasībām, nodrošinot žurnālistikas izcilību un ievērojot visaugstākos starptautiskos profesijas un kvalitātes standartus.

- 2) VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Rīcības un ētikas kodeksā noteiktie darbības pamatprincipi, no kuriem šī atzinuma kontekstā izceļami šādi divi:

- LSM darbinieki savus pienākumus veic saskaņā ar sabiedrisko mediju vispārpieņemtajām pamatvērtībām, kas ir neatkarība, uzticamība un cilvēka cieņa. Šīs vērtības caurauž gan medija ikdienas darbu, gan radīto saturu.
- LSM darbinieki, kuri iesaistīti satura veidošanā, ievēro visaugstākos žurnālistikas standartus un LSM redakcionālās vadlīnijas, [..].

3) VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās noteiktās vadlīnijas raidījumu un cita satura veidošanai, no kurām šī atzinuma kontekstā saistošas ir šādas:

Darbs ar informācijas avotiem

Saskarē ar intervējamajām personām vai informācijas avotiem LSM žurnālists nosauc savu vārdu, uzvārdu un mediju, kuru viņš pārstāv, kā arī ievēro lietišķu komunikāciju. [..] Ja sabiedrībai svarīga informācija nav iegūstama citā veidā vai tiek veikti žurnālistiski pētījumi, žurnālists var izmantot slēptas informācijas iegūšanas metodes, tās saskaņojot ar savu vadītāju.

Privātuma aizsardzība

LSM savos raidījumos un publikācijās ievēro personas tiesības uz privātumu un nepublicē ar normatīvajiem aktiem aizsargātu personas informāciju. Privātu informāciju un attēlus var publicēt gadījumos, ja persona pati to atklāj un atļauj, apzinoties publicēšanas faktu. Izņēmumi pieļaujami gadījumos, ja šādas informācijas publicēšana ir nozīmīga sabiedrības interesēm un tā ir saistīta ar publiskām personām, kuru darbība, lēmumi un viedokļi ietekmē sabiedrībai būtiskus jautājumus. Šādos gadījumos žurnālists izvērtē, vai sabiedrības ieguvums no informācijas publicēšanas ir lielāks par personai nodarīto kaitējumu. [..]

Cilvēkus publiskās vietās drīkst filmēt un fotografēt bez viņu atļaujas. Publicējot šos materiālus, žurnālisti ievēro likumu un ētikas normas. [..]

[5] Raidījumu cikls “Aizliegtais paņēmiens”, kā par to liecina jau pats raidījumu cikla nosaukums un katra raidījuma ievadā dzirdamais teksts – *Mūs iespējams nosodīs, bet, piedodiet, nereti tikai tā var uzzināt notikumu, likumu un sabiedrības īsto seju. Kā ir patiesībā? "Aizliegtais paņēmiens"*, tiek veidots izmeklējošās žurnālistikas žanrā, kas pieļauj arī slēptu informācijas ieguves paņēmieni lietošanu – t.sk. žurnālistiskus eksperimentus un anonīmas intervijas, žurnālista identitātes neatklāšanu vai nepatiesas identitātes izmantošanu. Konkrētie paņēmieni tā vai cita sižeta veidošanai tiek saskaņoti ar raidījuma vadītāju, izvērtējot to ikreizējo lietderību un pamatotību.

Caurškatot raidījumu cikla arhīvu kopš 2013. gada 13. oktobrī izskanējušā cikla pirmā raidījuma,

var pārliecināties, ka tādi vai savādāki slēptas informācijas iegūšanas paņēmieni ir tikuši lietoti regulāri (kopskaitā – vairāk kā 400) raidījuma t.s. “operācijas daļā”. Tas liek ombudam secināt, ka slēptu informācijas iegūšanas paņēmieni izvēle ir raksturīga šim raidījumu ciklam kopumā, un tie nav izvēlēti vienīgi konkrētās Epizodes veidošanai.

Kā liecina LSM galvenās redaktora sniegtās atbildes, žurnāliste ir uzdevusies par izdomātas aģentūras pārstāvi, kas it kā atbild par patvertņu informācijas apkopošanu. Apsvērumi, kas likuši rīkoties šādā veidā, ir saistīti ar šaubām, ka tiešā veidā – atklājot savu LSM žurnālista identitāti – nebūtu iespējams iegūt patiesu informāciju par iedzīvotāju attieksmi pret nepieciešamību un iespēju ierīkot patvertnes daudzdzīvokļu namu pagrabos.

Nemot vērā, ka konkrētais daudzdzīvokļu nams tika izvēlēts nejauši, ir jāsecina, ka Epizodes uzdevums nav bijis informēt sabiedrību par stāvokli konkrētā nama pagrabā, bet gan par situāciju kopumā, lai atbildētu neskaistros jautājumus par iespējām ierīkot patvertnes daudzdzīvokļu namu pagrabos, kā arī, lai saprastu iedzīvotāju attieksmi pret šādu risinājumu ieviešanu. Epizodē tiek aktualizētas tās grūtības, ar kurām jāreķinās patvertņu ierīkošanas gadījumā, un kuras attiecas gan uz pagrabtelpu tehnisko stāvokli, gan uz namu iedzīvotāju kā pagrabtelpu īpašnieku attieksmi pret savu kopīpašumu, kā arī uz prognozējamām problēmām pagrabu pielāgošanai patversmes vajadzībām un normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, uz pašvaldības iespējamo līdzdalību un atbalstu šajā patversmju ierīkošanas procesā.

Tādējādi jāsecina, ka konkrētā Epizode ir par visai sabiedrībai aktuālu vajadzību, bet konkrētais nams ir izmantots tikai kā piemērs, kas ļauj skatītājam labāk saprast, kāpēc patvertņu ierīkošana daudzdzīvokļu namu pagrabos nenorit tik raiti, kā gribētos. Tāpēc konkrētais nams netiek identificēts un netiek atklāta slēpti intervētās personas – *mājas vecākā* – identitāte, jo tāds nav bijis Epizodes uzdevums.

Nenoliedzami, ka pēc Raidījuma un tā konkrētās Epizodes noskatīšanās nama iedzīvotāji spēj identificēt savu māju un *mājas vecāko*, uzzina par aktuālo situāciju pagrabstāvā, kura nav ideāla, bet, iespējams, uz līdzīgu namu fona nav arī nemaz tik slikta. Tomēr plašākai LSM auditorijai gan konkrētais nams, gan tā *mājas vecākā* identitāte joprojām paliek neatklāta, jo Raidījuma noteicošo uzdevumu veikšanai tas nav būtiski – runa nav par konkrēto namu, bet situāciju ar daudzdzīvokļu namiem kopumā.

Ombuds pieļauj, ka Epizodes uztvere mainītos, ja žurnālistiskajā eksperimentā tiktu aptaujāti vairāku līdzīgu namu iedzīvotāji un to pārstāvji. Tas mazinātu pārpratuma iespēju, ka runa it kā ir par vienu konkrētu namu, un nepārprotamāk būtu saprotams, ka runa ir par situāciju ar

daudzdzīvokļu namiem kopumā.

Nenoliedzami, ka žurnāliste ir maldinājusi intervējamo personu, uzdodoties par to, kas tā nav un slēpjot to, kas viņa ir, kā arī slepeni filmējusi gan intervējamo personu, gan konkrētā nama iedzīvotājus un tā pagrabstāvu. Šādu slēptu informācijas iegūšanas paņēmieni izmantošana žurnālistiskā materiāla veidošanā ir pieļaujama, ja izpildās šādi nosacījumi:

- šādā veidā iegūtā informācija sabiedrībai sniedz būtisku labumu – tā uzzina to, ko tai ir jāzina, lai labāk saprastu kādu notikumu un spētu izveidot savu patstāvīgo viedokli par notiekošo, lai varētu pieņemt savus patstāvīgos lēmumus saistībā ar to;
- sabiedrībai būtiskā informācija pilnvērtīgi nav iegūstama atklātā veidā;
- slēptas informācijas ieguves nodoms nav nodarīt kaitējumu konkrētai personai vai organizācijai, bet gan patiesības noskaidrošana un sabiedrības informēšana par to;
- sabiedrības ieguvums no patiesības noskaidrošanas ir būtiskāks, nekā iespējamais kaitējums kādai personai vai organizācijai, kas radies patiesības noskaidrošanas un sabiedrības informēšanas rezultātā.

Izmeklējošās žurnālistikas galvenais mērķis ir atklāt patiesību un atklāt informāciju, kas tiek slēpta apzināti vai konkrētu apstākļu dēļ.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[6] Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds savus atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[7] Ombuds neatzīst, ka Raidījuma Epizodes un tā sagatavošanas procesā būtu pārkāpts VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās raidījumu un cita satura veidošanai noteiktais regulējums, jo Raidījuma žanrs paredz un pieļauj slēpto informācijas iegūšanas

paņēmienu lietošanu, veicot žurnālistisku pētījumu. Sižetā nav publiskota ar normatīvajiem aktiem aizsargāta personas informācija, intervējamā persona – *mājas vecākais* – Epizodē ir ticis anonimizēts, ciktāl to ir pieļāvis tās vizuālais un tehniskais risinājums. Ombuds nesaskata nepieciešamību pēc papildu anonimizācijas risinājumiem, jo neredz, kā Sižeta tekstā un video materiālā iekļautā informācija varētu radīt drošības riskus intervējamajai personai, īpašumam un materiālajām vērtībām.

[8] Ombuds neatzīst, ka Raidījuma veidošanas procesā būtu pārkāpti VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Rīcības un ētikas kodeksā noteiktie LSM darbības pamatprincipi, jo žurnālista rīcība pret intervējamo personu ir bijusi cieņpilna, to nav vadījuši nodomi nodarīt kaitējumu šai personai vai konkrētajam īpašumam. Epizode tika veidota tikai kā ilustratīvs piemērs tām grūtībām, ar kurām jārēķinās, ierīkojot patvertnes daudzdzīvokļu namu pagrabos.

Vienlaicīgi ombuds atzīst, ka pats slēptas informācijas ieguves fakts var radīt Epizodē iesaistītajām personām pamatotu sajūtu, kas tās ir tikušas izmantotas pret savu gribu, ka žurnālists tādējādi ir pārkāpis katra cilvēka tiesības uz savu autonomiju – pašnoteikšanos kā tiesībām pašam pieņemt savus lēmumus. Atklājoties maldināšanai un melošanai, dabiska ir sarūgtinājuma reakcija, jo vilšanos sagādā pats negodīgas manipulācijas fakts. Žurnālistam tāpēc ir jāapzinās savas rīcības sekas, jāizvērtē to apmēru un jāuzņemas atbildība par tām.

[9] Ombuds neatzīst, ka Epizodes veidošanas uzdevumā un tā izpildes procesā būtu pārkāpti SEPLPL 3. pantā noteiktie sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipi. Sižeta veidošanas uzdevums bija sniegt plašākai sabiedrībai informāciju par to, kādas ir iespējas ierīkot patvertnes daudzdzīvokļu namu pagrabos. Šī uzdevuma realizācijā ir ievēroti sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipi, kas detalizēti izvērsti VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās raidījumu un cita satura veidošanai.

Izvērtējot atzīto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
iesaka:

[10] Slēptu informācijas ieguves paņēmienu lietojums nereti prasa no žurnālista veikt morālā aspektā nosodāmas darbības, piemēram, maldināt intervējamo personu, melot tai, slēpjot savu žurnālista identitāti, tādējādi nonākot ētiskas dilemmas situācijā. Lai auditorija spētu žurnālista rīcību attaisnot, tai ir skaidri jānoskaidro šādas rīcības jeb šajā gadījumā – šādā veidā iegūtās informācijas nozīmīgumu, kā arī žurnālista motivācijas godprātību kā atbildi uz jautājumiem – **kāpēc tas tiek darīts** (kādi ir šīs rīcības iemesli) un **kādēļ tas tiek darīts** (kādi ir šīs rīcības mērķi).

Ombuds iesaka līdzīgos gadījumos, kad žurnālistiskā eksperimentā slēptā veidā tiek iesaistītas personas, nevis, lai informētu tieši par šo konkrēto personu rīcību, bet gan vienīgi un tikai, lai ilustrētu kādu plašāku problēmu, paredzēt atsevišķu, papildu komunikācijas procedūru ar šādos nolūkos iesaistītajām personām. Proti, ja raidījuma veidotāji pēc sižeta izveides paskaidrotu iesaistītajām personām savas rīcības motīvus un atvainotos par maldināšanu, tad sižetā slēpti iesaistītām personām nerastos sajūta, ka tās ir tikušas izmantotas kā instrumenti kādu citu (iespējams – pat sabiedriski nozīmīgu) mērķu sasniegšanai.

[11] Raidījuma veidotājiem sazināties ar Epizodē slēpti intervēto personu un izskaidrot konkrētos slēpto informācijas iegūšanas paņēmieni lietošanas iemeslus un nodomus, lai tādējādi novērstu tos pārpratumus, kuri radušies informācijas trūkuma dēļ, un veidotu izpratni par Raidījuma veidotāju rīcības motīviem.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(*paraksts*)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU